

Šajā apkopojumā dots ieskats atsevišķu ECT nolēmumu saturā – tajos doto vispārējo principu atreferējumā un piemērošanā konkrētajā izlemjamajā lietā, kuros citētās vai paustās atziņas atzītas par hrestomātiskām, un Lielās palātas pēdējo gadu nolēmumi apcietinājuma piemērošanas jautājumos.

Šis dokuments nav izvēlēto spriedumu tulkojums!

Izmantojot obligāti pievienojama atsauce uz publikāciju Augstākās tiesas mājas lapā.

ECTK 5.panta pirmās daļas a) un c) apakšpunkti – apcietinājuma pamatotība

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – ECTK) 5.pants: Tiesības uz brīvību un drošību

1. Ikvienam ir tiesības uz personisko brīvību un drošību. Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un saskaņā ar likumā noteikto kārtību:

- a. ja persona tiek tiesiski aizturēta uz kompetentas tiesas sprieduma pamata;
- b. ja persona tiek tiesiski aizturēta vai apcietināta par nepakļaušanos likumīgam tiesas spriedumam, vai lai nodrošinātu jebkuru likumā paredzētu saistību izpildi;
- c. ja persona tiek tiesiski aizturēta vai apcietināta ar nolūku nodot viņu kompetentām tiesību aizsardzības iestādēm, balstoties uz pamatotām aizdomām, ka šī persona ir izdarījusi sodāmu nodarījumu, vai ja ir pamatots iemesls uzskatīt par nepieciešamu aizkavēt viņu izdarīt likumpārkāpumu vai nepieļaut viņa bēgšanu pēc likumpārkāpuma izdarīšanas;
- d. ja tiesiski tiek aizturēts nepilngadīgais vai nu pāraudzināšanas nolūkā, vai lai nodotu viņu kompetentām tiesību aizsardzības iestādēm;
- e. ja persona tiek tiesiski aizturēta ar nolūku aizkavēt infekcijas slimību izplatīšanos, vai arī tā ir garīgi slima persona, alkoholiķis vai narkomāns, vai klaidonis;
- f. ja persona tiek likumīgi aizturēta vai apcietināta ar nolūku neļaut tai nelikumīgi ieceļot valstī, vai ja pret personu tiek veiktas darbības ar nolūku viņu izraidīt no valsts vai izdot citai valstij.

2. Ikvienu arestētu personu nekavējoties jāinformē viņai saprotamā valodā par aizturēšanas iemesliem un par jebkuru viņai izvirzīto apsūdzību.

3. Jebkura persona, kas aizturēta vai apcietināta saskaņā ar šī panta 1.c. punktu, ir nekavējoties nododama tiesnesim vai citai amatpersonai, kura saskaņā ar likumu ir pilnvarota veikt tiesu varas funkcijas, un ir tiesājama saprātīgās laika robežās vai iztiesāšanas laikā atbrīvojama. Atbrīvošana var būt nosacīta, piemērojot līdzekļus, kas nodrošina personas ierašanos tiesā.

4. Jebkura persona, kurai aizturēt vai apcietinot atņemta brīvība, var griezties tiesā, kas nekavējoties lemj par viņas aizturēšanas tiesiskumu un nolemj viņu atbrīvot, ja aizturēšana nav bijusi tiesiska.

5. Ikvienai personai, kas aizturēta vai apcietināta pretēji šī panta nosacījumiem, ir nodrošināmas tiesības uz zaudējumu atlīdzību.

2015.gada 24.marta spriedums lietā <i>Antonio Messina pret Itāliju</i> , iesnieguma Nr. 39824/07
2013.gada 21.oktobra spriedums [Lielā palāta] lietā <i>Del Rio Prada pret Spāniju</i> , iesnieguma Nr. 42750/09
2013.gada 12.februāra spriedums lietā <i>Yefimenko pret Krieviju</i> , iesnieguma Nr. 152/04
2012.gada 25.septembra spriedums lietā <i>Dervishi pret Horvātiju</i> , iesnieguma Nr. 67341/10
2012.gada 3.jūlija spriedums lietā <i>Lutsenko pret Ukrainu</i> , iesniegums Nr. 6492/11
2012.gada 22.maija spriedums [Lielā palāta] lietā <i>Idalov pret Krieviju</i> , iesniegums Nr. 5826/03
2012.gada 23.februāra spriedums [Lielā palāta] lietā <i>Creangă pret Rumāniju</i> , iesnieguma Nr. 29266/03
2010.gada 21.oktobra spriedums lietā <i>Kormev un Karpenko pret Ukrainu</i> , 17444/04
2009.gada 9.jūlija spriedums [Lielā palāta] lietā <i>Mooren pret Vāciju</i> , iesniegums Nr. 11364/03
2007.gada 27.februāra spriedums lietā <i>Nestak pret Slovākiju</i> , iesniegums Nr. 65559/01
2006.gada 11.jūlija spriedums lietā <i>Harkmann pret Igauniju</i> , iesniegums Nr. 2192/03
2004.gada 21.janvāra spriedums lietā <i>G.K. pret Poliju</i> , 38816/97

2015.gada 24.marta spriedums lietā *Antonio Messina pret Itāliju*, iesnieguma Nr.[39824/07](#)

ECT atgādina, ka ECTK 5.panta pirmās daļas a. apakšpunkts pats par sevi negarantē notiesātajam tiesības, piemēram, uz amnestiju vai pirmstermiņa nosacītu vai pilnīgu atbrīvošanu. Tomēr, ir savādāk, ja nacionālajām iestādēm, piemērojot personām noteiktus pasākumus, nav rīcības brīvības (45.rindkopa).

Konkrētajā lietā: ECT konstatē ECTK pārkāpumu, jo prasītājam nav atbilstoši likumam pamatojoties uz viņa labo uzvedību veikta cietumsoda pārkalkulācija – tādejādi viņš pavadījis apcietinājumā 8 mēnešus un 20 dienas ilgāk nekā vajadzēja atbilstoši likumam – attiecīgi šāds apcietinājums nav atbilstošs ECTK 5.panta pirmās daļas a. apakšpunktam. Neesot arī atbilstošam kompensācijas mehānismam tiek atzīts ECTK 5.panta piektās daļas pārkāpums.

2013.gada 21.oktobra spriedums [Lielā palāta] lietā *Del Rio Prada pret Spāniju*, iesnieguma Nr.[42750/09](#)

Faktu kopsavilkums: prasītāja notiesāta 8 krimināllietās (par iesaistīšanos terorisma organizācijā, fatāliem uzbrukumiem, slepkavībām, īpašuma bojāšanu, utml.) kopumā uz 3000 gadiem, sagrupējot visus noziegumus, tika noteikts brīvības atņemšanas sods 30 gadi. Prasītāja par labu uzvedību pretendēja uz pirmstermiņa atbrīvošanu, bet to liedza procesuālu likuma izmaiņu dēļ (daļa no lietas ECT). Prasītāja, atsaucoties uz šo neskaidro likuma piemērošanu, uzskata, ka ‘viņas brīvības atņemšana pēc sākotnēji noteiktās pirmstermiņa atbrīvošanas dienas ir pretlikumīga un neatbilst ECTK 5.panta pirmajai daļai.

ECT atkārtotie tās tiesu praksē iedibinātie principi

123. ECTK 5.panta pirmās daļas a. līdz f. apakšpunkti dod izsmeļošu uzskaitījumu atļautajiem brīvības atņemšana pamatiem; par likumīgu tādu brīvības atņemšanu varēs atzīt tikai tādu, kas atbilst vienam no šiem pamatiem (*M pret Vāciju*, § 86). ECTK 5.panta pirmās daļas a. apakšpunkts pieļauj, ka „persona tiek tiesiski aizturēta uz kompetentas tiesas sprieduma pamata”. No teksta franču valodā secināms, ka vārds *conviction*¹ ECTK 5.panta pirmās daļas a. apakšpunkta izpratnē jāsaprot nolēmums, ar kuru pēc tam, kad nodibināts, ka noticis noziedzīgs nodarījums, noteikta personas vaina (*Guzzardi pret Itāliju*, § 100), un piespriests cietumsods vai cits sods, kas saistīts ar brīvības atņemšanu (*Van Droogenbroeck pret Beļģiju*, § 35).

124. Pie tam vārds minētajā a. apakšpunktā lietotais vārds *after*² nenozīmē, ka brīvības atņemšanai jāseko *conviction* („notiesājošam spriedumam”) laikā; brīvības atņemšanai jāizriet no notiesājošā sprieduma. Proti, jābūt pietiekošai saiknei starp šiem diviem. Tomēr ar laiku saikne starp sākotnējo notiesājošo spriedumu un brīvības atņemšanas pagarinājumu kļūst mazāk cieša. Saikne, kas prasīta minētajā a. apakšpunktā, var tikt pārrauta, ja tiek sasniegta situācija, kurā lēmums personu neatbrīvot vai atkal aizturēt pamatots ar apsvērumiem, kas neatbilst notiesājošajam spriedumam, vai izvērtējumam, kas nav saprotams sākotnējā sprieduma kontekstā. Tādos gadījumos sākotnēji likumīga brīvības atņemšana kļūs par prettiesisku brīvības atņemšanu, kas, attiecīgi, būs pretrunā ECTK 5.pantam (*Weeks*, § 49, un *Grosskopf pret Vāciju*, § 44).

125. ECT pastāvīgajā tiesu praksē par ECTK 5.pantu nostiprināts, ka visa veida brīvības atņemšana ne tikai jābalsta uz vienu no minētā panta a. līdz f. apakšpunktiem, bet tai arī jābūt „likumīgai”. Gadījumos, kad ir strīds par likumību, ieskaitot vai likumā noteiktā procedūra ir ievērota, ECTK norāda pēc būtības uz nacionālo regulējumu un prasa, lai nacionālā likuma materiāltiesiskie un procesuālie aspekti būtu ievēroti. Tas visupirms prasa lai ikviens arests vai aizturēšana būtu ne tikai pamatota ar nacionālo regulējumu, bet lai šis regulējums arī būtu kvalitatīvs – atbilstošs ECTK normu principiem. Likuma kvalitāte sevī ietver arī prasību, ka nacionālais likums, kas ir pamatā brīvības atņemšanai, ir pietiekoši pieejams, precīzs un iepriekšparedzams, tādejādi novēršot patvaļības riskus. ECTK noteiktais likumības standarts prasa, lai likums būtu pietiekoši precīzs (skaidrs), lai persona, ja nepieciešams ar atbilstoša padoma palīdzību, varētu atbilstoši apstākļiem paredzēt tā konsekvences (*Baranowski pret Poliju*, § 52; *M. pret Vāciju*, § 90; un *Oshurko pret Ukrainu*, § 98). Attiecībā uz brīvības atņemšanu ir būtiski, lai nacionālais likums skaidri noteic aizturēšanas nosacījumus (*Creangă pret Rumāniju* [LP] § 120).

126. Nobeidzot ECT atgādina, ka neskatoties uz to, ka ECTK 5.panta pirmās daļas a. apakšpunkts pats par sevi negarantē ieslodzītā tiesības uz nosacītu vai galīgu pirmstermiņa atbrīvošanu (lēmumi lietās *Kalan pret Turciju* un *Çelikkaya pret Turciju*), var būt atšķirīgas situācijas, ja nacionālajām kompetentajām iestādēm nav rīcības brīvība noteiktu pasākumu pret personām, kuras atbilst noteiktiem kritērijiem, pieņemšanā (*Grava* § 43; *Pilla pret Itāliju*, § 41 un *Şahin Karataş pret Turciju*, § 37).

Konkrētajā lietā: ECT atzīst ECTK 5.panta pirmās daļas pārkāpumu, jo aizturēšana nav bijusi likumīga. Nacionālās tiesas, atsaucoties uz jaunu doktrīnu, atkāpšanās no tās līdzšinējās tiesu prakses par pirmstermiņa atbrīvošanas termiņu aprēķināšanu attiecībā uz prasītāju pagarināja tās brīvības atņemšanu par 8 gadiem. Šāda likuma izmaiņa nebija prasītājam paredzama notiesāšanas un soda izciešanas laikā.

¹ notiesājošs spriedums – nav latviešu valodas redakcijā.

² Latviešu valodās redakcijā atbilst – „, pamatojoties uz”.

2013.gada 12.februāra spriedums lietā *Yefimenko pret Krieviju*, iesnieguma Nr.[152/04](#)

103. *Menesheva pret Krieviju* sprieduma 92.rindkopā secināts, ka tas attiecas uz tiesneša lēmumu, kurš pēc būtības bija tiesīgs izlemt jautājumu. Tomēr ECT secināja, ka tiesnesis spriedis pretrunā ECTK paredzētajām garantijām. Tāpēc apcietinājuma lēmums neatbilda vispārējam principam par aizsardzību no patvaļas ECTK 5.panta kontekstā.

104. Nesen ECT Lielā palāta lietā *Mooren pret Vāciju* 75.rindkopā norādīja, ka, ja vien lēmums nav ar smagu un acīmredzamu pārkāpumu, tad noteiktus defektus iespējams labot arī apelācijas instancē.

105. Piemēram, *Kolevi pret Bulgāriju*, 175.–179.rindkopā Augstākā tiesa (kasācijas instance) secināja, ka brīvības atņemšana ir bijusi saskaņā ar nacionālo likumu pretlikumīga, jo kriminālprocess pret šo personu pats par sevi bijis prettiesisks, jo viņam bija imunitāte pret kriminālvajāšanu visu apskatāmo laiku. ECT uzskata, ka šāda situācija atbilst smagai un acīmredzamai neatbilstībai, jo nacionālais likums absolūti un skaidri aizliedza personu, kurām ir kriminālvajāšanas imunitāte, kriminālvajāšanu un brīvības ierobežošanu.

106. Citā lietā ECT uzskatīja, ka apcietinājuma lēmums bija ar smagu un acīmredzamu nepareizību, jo to atcēla sakarā ar to, ka aizstāvības advokāts un prokurors nepiedalījās tiesas sēdē, un to, ka tiesa neanalizēja lietas materiālus un nenorādīja pamatojumu. ECT ņēma vērā, ka jauns apcietinājuma lēmums, ar kuru pamatoja arī iepriekšējo periodu, tika izdots mēnesi vēlāk, pie tam arī apelācijas lēmumā un jaunajā lēmumā nebija norādīts pamatojums (*Romanova pret Krieviju*, 108–112§).

107. ECT uzskatīja, ka nav noticis ECTK 5.panta pirmās daļas pārkāpums situācijā, kad pirmstiesas apcietinājuma lēmums tika atcelts, jo lēmumu pieņēma divu tiesnešu sastāvs viena tiesneša vietā (*Riccardi pret Rumāniju*, 54§). ECT uzskatīja, ka defekts bija procesuālas dabas un nevarēja tikt uzskatīts par smagu un acīmredzamu nepareizību, kas padarītu pašu par sevi nepamatotu apcietinājumu. ECT atzīmēja, ka apelācijas instance, atceļot lēmumu, nebija to pasludinājusi par spēkā neesošu un nebija pasludinājusi retrospektīvi apcietinājumu par nelikumīgu. Tāpat tika atzīmēts, ka jauns lēmums tika izdots ātri un atbilstoši piemērojamiem procesuālajiem noteikumiem par sastāvu.

2012.gada 25.septembra spriedums lietā *Dervishi pret Horvātiju*, iesnieguma Nr.[67341/10](#)

Faktu kopsavilkums: prasītājs 28.04.2008. tika notiesāts par izspiešanu, nosakot cietumsodu vienu gadu un desmit mēnešus, bet sods netika nodots izpildei. 14.05.2008. viņš tika aizturēt citā lietā – aizdomās par narkotiku kontrabandu – 15.05.2008. viņam tika piemērots apcietinājums, lai viņš nevarētu ietekmēt lieciniekus (ko jau it kā bija mēģinājis darīt). Trīs tiesneši, izskatot gan prokuratūras, gan prasītāja sūdzības, lēma, ka sākotnējais lēmums nav bijis pietiekoši motivēts attiecībā uz nodarījuma smagumu un iespējamu jaunu nodarījumu (būtu cits apcietinājuma pamats) un nodeva atpakaļ izmeklēšanas tiesnesim. Izmeklēšanas tiesnesis 26.05.2008. atkārtoti uzskata, ka problēma ir tikai manipulācijas ar pierādījumiem, bet noziedzīgu nodarījumu atkārtošana ir maz iespējama, kā arī nodarījuma raksturs neizskatās smags. Pārsūdzību tālāk noraida, turpināta turēšana apcietinājumā arī pamatota ar liecinieku iespējamu iespaidošanu, jo tie vēl nav uzklausti. Prasītājs turpina visos veidos pārsūdzēt apgalvojumu par iespējamu liecinieku iespaidošanu, tai skaitā arī konstitucionālās sūdzības, bet šos argumentus noraida. Dervishi kopumā atrodas pirmstiesas apcietinājumā no 14.05.2008.–09.12.2010 un no 27.02.2011.–01.02.2012. Kādā no lēmumiem tiek pieminēti,

ka Dervishi pie tam ir bez darba, pārsūdzībā viņš norāda, ka tā kā jau gadu ir apcietinājumā – tad loģiski ir bez darba, tomēr viņam ir īpašums, kas ir izīrēts un viņa sievai ir ienākumi – tāpēc viņš nav bez iztikas līdzekļiem. Kādā no iesniegumiem viņš lūdz atļauju uzsākt piespriedē cietumsoda izciešanu, to viņam noraida, jo, kamēr viņš ir pirmstiesas apcietinājumā, viņš nevar sākt izciest sodu citā lietā. Tā kā bija nepieciešami pierādījumi narkotiku kontrabandas lietā no Itālijas iestādēm – process ievelkas. Turpinoties sūdzībām, kuras visas noraida, prasītājs apcietinājumā ir līdz 01.02.2012., līdz sasniegts maksimālais atļautais pirmstiesas apcietinājuma termiņš.

Vispārējais princips

130. ECT atgādina, ka to, vai apcietinājuma periods ir saprātīgs, nevar noteikt abstrakti. Vai apsūdzētajam apcietinājums ir saprātīgs, jāvērtē no katras lietas īpašajiem apstākļiem. Turpināts apcietinājums var būt pamatots konkrētā lietā vienīgi, ja vispārējās sabiedrības intereses, neskatoties uz nevainīguma prezumpciju, atsver indivīda tiesību ierobežošanu.

131. Vispirms tas ir nacionālo tiesu iestāžu pienākums nodrošināt, lai konkrētā lietā apsūdzētā pirmstiesas apcietinājums nepārsniegtu saprātīgu laiku. Šajā sakarā tām jāpārbauda visi fakti, kas būtu par un pret argumenti šādam vispārējo sabiedrības interešu pamatojumam, piešķirot pienācīgu lomu pamatojumā par personas neatbrīvošanu personas nevainīguma prezumpcijas principam, kā arī personas tiesību uz brīvību ierobežojuma attaisnojumu. Pēc būtības tieši nolēmumos norādītais pamatojums un pretargumenti personas apgalvojumiem apelācijas būs tas uz kā pamata ECT būs jālemj par iespējamu ECTK 5.panta trešās daļas pārkāpumu.

132. Turpinātas pamatotas aizdomas, ka arestētā persona ir izdarījusi noziedzīgo nodarījumu ir prasība, bez kuras turpināts apcietinājums nav iespējams, pie tam pēc noteikta laika, arī ar to nepietiek – ECT jāpārlicinās, vai nacionālās tiesas norādītie apcietinājuma argumenti pamato brīvības atņemšanu. Pie nosacījuma, ka norādītais pamatojums ir attiecināms un pietiekams, ECT vēl jāpārlicinās, ka nacionālās iestādes izrādīja „īpašu rūpību” veidā kā notika process.

Konkrētajā lietā ECT secina, ka tika izmantoti trīs pamatojumi: pierādījumu ietekmēšana, atkārtots nodarījums, nodarījuma smagums. Šie pamatojumi nav izmantoti kumulatīvi visā periodā. Vispirms izmeklēšanas tiesnesis noraidīja atkārtotības un smaguma argumentu un pamatoja lēmumu ar pierādījumu manipulēšanu, bet pēc tam, kad pierādījumi bija iegūti, turpinātu apcietinājumu pamatoja tieši uz iespējamu atkārtotību un nodarījuma smagumu. Tas rada aizdomas par izmeklēšanas tiesneša rīcību, jo fakti bija tie paši. Attiecībā uz iespējamu atkārtotību, nacionālās tiesas norādījušas, ka persona jau ir notiesāta un ka pret viņu ierosinātas divas krimināllietas. Attiecībā uz nodarījumu smagumu norādīts uz tā starptautisko raksturu.

137. Attiecībā uz atkārtotības risku ECT atgādina, ka, ja pārlicinoši argumentēts, tad atkārtotības risks var būt pamats piemērot un turpināt piemērot apcietinājumu, lai novērstu jebkādas mēģinājumus turpmāk izdarīt noziedzīgus nodarījumus. Citu nosacījumu starpā tomēr ir nepieciešams lai, konkrētās lietas kontekstā un jo īpaši personas „vēsturi” un personību, bīstamība būtu iespējama un izvēlētais līdzeklis būtu atbilstošs (*Clooth pret Beļģiju*, § 40 un *Paradysz pret Franciju*, § 71). Papildus tam, ja nacionālās iestādes atsaucas uz iepriekšējām šīs personas kriminālvajāšanām, tām jāpārbauda attiecīgais risks, ieskaitot, vai iepriekšējie fakti un apsūdzības ir salīdzināmas pēc to būtības un nopietnības ar apsūdzībām izskatāmajā lietā (*Popkov pret Krieviju*, § 60, un *Shteyn (Stein) pret Krieviju*, § 115). ECT attiecībā par nacionālo tiesu atsaukšanos uz apsūdzību smagumu arī atgādina, ka tas pats par sevi nevar pamatot ilgus apcietinājuma periodus.

Konkrētajā lietā ECT norāda, ka sešu liecinieku uzklauššana pus gada laikā situācijā, kad persona jau gadu atrodas apcietinājumā, nav „pienācīga rūpība” no nacionālo tiesu puses. Pēc liecinieku uzklauššanas tiesa atlika 11 tiesas sēdes, jo Itālijas iestādes nebija atsūtījušas prasītos pierādījumus un divas tiesu sēdes tika atliktas tiesas sastāva profesionālo un personīgo pienākumu dēļ. Tādejādi vienu gadu un deviņus mēnešus persona tika turēta apcietinājumā bez jebkāda progresu lietas izskatīšanā. Arī pēc maksimālā perioda sasniegšanas Valdība nav pierādījusi, ka ir bijis progress lietas izskatīšanā. Šajā situācijā ECT neuzskata par nepieciešamu pat analizēt šīs kavēšanās iespējamus iemeslus, jo, pat neskatoties uz Itālijas iestāžu iesaisti, primārā atbildība par kavēšanos gulstas uz Valsti (*Kulikowski pret Poliju*, 50 §).

ECT atzīmē, ka nevienā procesa stadijā netika apsvērta iespējamība piemērot mazāk brīvību ierobežojošu drošības līdzekli, piemēram, Horvātijas likumā paredzēto drošības naudu vai policijas uzraudzību. Šajā sakarā ECT atzīmē, ka persona līdz tās notiesāšanai uzskatāma par nevainīgu un tāpēc atbrīvojama, ja turpinātai apcietināšanai vairs nav pamata (*Vlasov pret Krieviju*, § 104, un *Aleksandr Makarov pret Krieviju*, § 117) (142.rindkopa). ECT atzīmē, ka prasītājs vairākkārt lūdzis mainīt drošības līdzekli un ka šajā lietā ir indikācijas, ka viņš būtu tos pildījis, jo pēc tad, kad viņam piemēroja brīvības atņemšanu otro reizi, pats ieradās tās izpildes vietā. Nacionālās iestādes nav devušas novērtējumu šīm indikācijām (143.rindkopa). Tāpēc konstatējams ECTK 5.panta trešās daļas pārkāpums (145.rindkopa).

2012.gada 3.jūlija spriedums lietā *Lutsenko pret Ukrainu*, iesnieguma Nr.6492/11

Faktu kopsavilkums: Lutsenko, bijušo iekšlietu ministru, pirmajā krimināllietā apsūdzēja dažādu ar darbu saistītu labumu izkārtošanai savam šoferim. Prasītājs ieradās pēc izsaukumiem un pretenziju pret viņu izmeklētājam nebija. Otrajā krimināllietā viņu apsūdzēja par dienesta pilnvaru pārsniegšanu, dodot iespēju šoferim tiesības uz vienistabas dzīvokli. Abas lietas apvienoja. Prasītāju formāli uzaicināja ierasties un iepazīties ar lietas materiāliem. Valdības un prasītāja viedoklis par iepazīšanos ar lietas materiāliem apstākļiem atšķiras. Prasītājs apgalvo, ka vienmēr nācis, bet materiāli nav bijuši sagatavoti. Valdība apgalvo, ka reizēm nav nācis, bet ja atnācis, tad uz īsu brīdi. Prasītājs sniedzis interviju laikrakstam, norādot, ka pret viņu ir tikai konkrēta cilvēka liecības un nekā cita nav; sasaucis arī preses konferenci. Tiek ierosināta vēl viena lieta – par nepamatotu kratīšanas un izņemšanas darbību atļaušanu. Pirmajā lietā izmeklētājs sagatavo lūgumu tiesai par drošības līdzekļa maiņu, jo Lutsenko neierodas uz iepazīšanos ar lietas materiāliem. Tiek norādīts, ka viņš manipulē ar publisko viedokli nolūkā izvairīties no kriminālatbildības, kā arī lai ietekmētu izmeklēšanu un tiesas. Prokurors akceptē šo pieteikumu. Dienu vēlāk Lutsenko aiztur pie viņa mājas. Viedokļi par apstākļiem atšķiras: prasītājs norāda, ka viņam nesaka, par ko viņu aiztur, bet Valdība norāda, ka viņu iepazīstināja ar lēmumu pēdējā kriminālprocesā, bet viņš atteicās to parakstīt. Nākamajā dienā par tiesas sēdi aizstāvim paziņo tikai 20 minūtes iepriekš, uzaicināto presi pēc prokurora iebilduma zālē neielaiž. Prasītājs norāda, ka tikai tajā brīdī viņš uzzina, ka runa ir nevis par arestu, bet par drošības līdzekļa maiņu. Tiesa, atzīstot prokuratūras pamatojumu, ka viņš izvairījies no izmeklēšanas darbībām un nav pildījis izmeklētāja lēmumus, kā arī ka viņš apsūdzēts par nodarījumu, par kuru paredzēts sods no septiņiem līdz divpadsmit gadiem, ka viņš neatzīst savu vainu, ka atteicies liecināt, ka varētu ietekmēt izmeklēšanu vai iespaidot lieciniekus personīgi vai izmantojot citus, atļauj brīvības atņemšanu, jo nav apstākļu, kas liegtu brīvības atņemšanas piemērošanu. Tiesa noraida septiņu Parlamenta locekļu lūgumu par personīgo galvojumu. Aizstāvība pārsūdz lēmumu, norādot, ka nav izvairījies no izmeklēšanas darbībām, nav bijis informēts par lietā izskatāmo jautājumu, u.c.; apelāciju noraida kā nepamatotu.

63. ECT atzīmē, ka prasītājs tika arestēts otrās krimināllietas ietvaros un nogādāts tiesā nākamajā dienā. Tomēr tiesa nepārbaudīja aresta pamatotību. Faktiski apstiprinās, ka prokuratūras iestādes prasītāju nogādāja tiesā tikai nolūkā piemērot apcietinājumu pirmajā krimināllietā un aktīvi iebilda pret citu jautājumu izskatīšanu. Tādejādi konstatējams, ka prasītāja aizturēšana nebija saistīta ar lietu, kurā tas aizturēts, bet ar drošības līdzekļa maiņu citā lietā.

64. Neizskatās, ka prasītāja apcietināšana bijusi „nepieciešama, lai atturētu viņu no noziedzīga nodarījuma pastrādāšanas vai no bēgšanas pēc tāda pastrādāšanas”. Taisnība, ka drošības līdzekļa maiņas pieteikumā cita starpā norādīts arī lai neļautu prasītājam izvairīties no piedalīšanās izmeklēšanas darbībās un viņa turpinātajās kriminālajās aktivitātēs. Tomēr iestādes nav paskaidrojušas, kā prasītājs, kurš apsūdzēts dienesta stāvokļa ļaunprātīgā izmantošanā, varētu turpināt šo nodarbošanos vairāk nekā gadu pēc atbrīvošanas no Iekšlietu ministra amata. Attiecībā uz nepieciešamību nodrošināt piedalīšanos turpmākās izmeklēšanas darbībās, Valdība paskaidro, ka izmeklēšanas atsākšana bija nepieciešama lietu apvienošanas dēļ – tomēr nav norādīts, ka tas bija nepieciešams vai ka tas faktiski veikts. Attiecībā uz bēgšanas risku, prasītājam bija piemērots drošības līdzeklis – pienākums nebēgt, uzraugošais izmeklētājs līdz tam nebija sūdzējies par prasītāja uzvedību šajā jautājumā.

65. ECT tāpēc secina, ka prasītāja apcietināšana neatbilst ECTK 5.panta pirmās daļas kādam no pamatiem un tā tad bija patvaļīga un pretēja šai normai. Tādejādi te ir ECTK 5.panta pirmās daļas pārkāpums.

2012.gada 22.maija spriedums [Lielā palāta] lietā *Idalov pret Krieviju*, iesnieguma Nr. 5826/03

ECT sprieduma 110. līdz 133.rindkopā analizē savu judikatūru jautājumā par ECTK 35.panta ietvertu lietas pieņemamības kritēriju, proti, sūdzības iesniegšanu sešu mēnešu laikā skaitot no dienas, kad ticis pieņemts galīgais nolēmums lietā attiecībā uz pirmstiesas apcietinājumu, ja ir bijušas vairākas aizturēšanas (apcietinājumi) vienā lietā. ECT nolemj, ka tās lietu pieņemšanai sešu mēnešu periods rēķināms no katra apcietinājuma, tomēr vērtēšana veicama ņemot vērā arī iepriekšējos periodus (*Neumeistar* pieeja). Tas uzliek pienākumu arī nacionālajām tiesām vērtēt pirmstiesas apcietinājumu katrā lietā kopumā, nevis tikai katru periodu atsevišķi.

ECT vērtējuma vispārējie principi

139. ECT atgādina, ka jautājums, vai pirmstiesas apcietinājumā pavadītais laiks ir saprātīgs, nevar tikt vērtēts abstrakti. Apsūdzētā paturēšana apcietinājumā jāvērtē no katras lietas faktiem atbilstoši tās īpašajām niansēm. Turpināta turēšana apcietinājumā konkrētā lietā var būt pamatota tikai, ja tajā ir patiesa sabiedrības interese, kas, neskatoties uz nevainīguma prezumpciju, atsver ierobežojumu indivīda tiesībām uz brīvību, kādas tās noteiktas ECTK 5.pantā.

140. Pamatotu aizdomu, ka arestētā persona ir pastrādājusi noziedzīgu nodarījumu, pastāvēšana un turpināšanās ir nosacījums, bez kura turpināts apcietinājums nebūs likumīgs. Pēc kāda laika tomēr ar to vairs nepietiks. Šādās lietās ECT jāpārbauda, vai citi nacionālo tiesu norādītie pamati turpināja attaisnot brīvības atņemšanu. Gadījumos, kad šāds pamatojums ir „attiecināms” un „pietiekams”, ECT vēl jāpārlicinās, vai kompetentās iestādes izrādīja „pietiekamu rūpību” procesa vadīšanā. Lai cik īss nebūtu apcietinājuma periods, par katru jābūt norādītam pārliecinošam pamatojumam. Kad tiek skatīts jautājums, vai persona

atbrīvojama vai paturama apcietinājumā, iestādēm ir pienākums apsvērt alternatīvus pasākumus nolūkā nodrošināt personas piedalīšanos tiesas procesā.

141. Atbildība nodrošināt, ka konkrētā lietā apsūdzētās personas pirmstiesas apcietinājums nepārsniedz saprātīgo termiņu, visupirms, būs nacionālajām justīcijas iestādēm. Šajā sakarā tām, pienācīgi ņemot vērā nevainīguma principu, jāpārbauda fakti par un pret sabiedrības intereses pastāvēšanu, kas pamatotu atkāpšanos no ECTK 5.panta. Šie argumenti jāizvērs nolēmumā, kas pieņemts pēc pieteikuma par atbrīvošanu. Tieši balstoties uz šajos lēmumos norādītajiem apsvērumiem un prasītāja apgalvojumiem ECT izlemj par ECTK 5.panta trešās daļas pārkāpuma esamību (piemēram, *McKay pret Apvienoto Karalisti* [LP], Nr. [543/03](#), § 43).

142.–144. ECT šajā lietā secina, ka prasītājs tika turēts apcietinājumā līdz pirmajam notiesājošajam spriedumam aptuveni vienu gadu un vienu mēnesi. Sākumā tiesas uzskatīja, ka viņš var novilcināt tiesvedību: ietekmēt patiesības noskaidrošanu un izrādīt necieņu pret tiesu, šajā sakarā atsaucoties arī uz apsūdzības smagumu. Arī apcietinājuma pagarinājums bija pamatots ar apsūdzības smagumu. Šāds pamatojums sākotnēji, iespējams, pat ir derīgs, bet ilgākā laika posmā, pie tam ņemot vērā, ka šis apcietinājuma posms jau ir otrs lietā, šāds pamatojums vairs nav „attiecināms un pietiekošs”.

145. Kas attiecas uz apcietinājuma pagarinājumiem, nacionālās tiesas uzskatīja, ka apsūdzību smagumam ir tāds pārsvara nozīme, ka nekādi citi apstākļi nevar pamatot prasītāja atbrīvošanu. ECT ir atkārtojusi, ka vērtējot, vai persona neizvairīsies vai neveiks citus nodarījumus, iespējamā soda smagums ir vērtējams elements, tomēr nepieciešamība turpināt brīvības atņemšanu near tikt vērtēta no tīri abstrakta skatu punkta – tikai noziedzīgā nodarījuma smaguma. Tāpat nevar apcietinājuma turpināšana tikt izmantota paredzamā cietumsoda kontekstā.

146. ECT atzīmē, ka nacionālās tiesas konstanti nav apsvērušas prasītāja argumentus par viņa pastāvīgo dzīvesvietu Maskavā un stabilajām ģimenes attiecībām, ka viņš nav izvairījies no tiesas un ka lietas iztiesāšana no Valsts puses kļuvusi novēlota.

147.–149. ECT ir bieži konstatējusi ECTK 5.panta trešās daļas pārkāpumu gadījumos, kad nacionālās tiesas ir pagarinājušas prasītāju apcietinājumu pamatojoties lielākoties uz apsūdzības smagumu un izmantojot stereotipa formulējumus, nepievēršoties īpašajiem apstākļiem vai neanalizējot alternatīvus preventīvus pasākumus. Arī šajā lietā, neanalizējot īpašos apstākļus vai alternatīvas un atsaucoties pamatā un rufīnas veidā uz apsūdzības smagumu, tiesas lēmumi par apcietinājuma turpināšanu, kaut to pamatojums ir „attiecināms”, tomēr nav „pietiekošs” lai pamatotu ilgumu. Tādejādi konstatējams ECTK 5.panta trešās daļas pārkāpums.

ECT par ECTK 5.panta ceturto daļu – tiesības uz apcietinājuma pārskatīšanu

161. ECT vairākkārt atkārtojusi, ka ECTK 5.panta ceturto daļu dod tiesības arestētai vai apcietinātai personai lūgt tiesu izvērtēt tās brīvības atņemšanas materiāltiesiskos un procesuālos apstākļus atbilstoši ECTK 5.panta pirmās daļas likumības prasībai. Lai gan nav obligāti ECTK 5.panta ceturtajā daļā nodrošināt ECTK 6.panta pirmās daļas garantijas, tomēr procesam jābūt tiesā un garantijām jābūt atbilstošām brīvības atņemšanas veidam. Ja uz personas apcietinājumu attiecināms ECTK 5.panta pirmās daļas c. apakšpunkts – tad obligāti jābūt tiesas sēdei. Iespēja ieslodzīto uzklaut personīgi vai caur viņa pārstāvi uzskatāma par vienu no pamatgarantijām, kura nodrošināma brīvības atņemšanas lietās.

162.–164. Šajā lietā ECT secina, ka vairākās tiesas sēdēs prasītājs nepiedalījās, vienā no sēdēm nepiedalījās arī pārstāvis. Pie tam apelācijas instance nemaz nav apsvērusi, vai

prasītājs ir izsaukts uz tiesu un vai viņa piedalīšanās ir nepieciešama, lai nodrošinātu turpināta apcietinājuma likumības pārbaudei. ECT secina, ka Valdība ir atzinusi, ka prasītāja piedalīšanās nenodrošināšana veidojusi ECTK 5.panta ceturtās daļas pārkāpumu. ECT tam arī piekrīt un tāpēc tās apelācijas tiesu sēdes, kurās nepiedalījās prasītājs – ir ECTK 5.panta ceturtās daļas pārkāpums.

2012.gada 23.februāra spriedums [Lielā palāta] lietā *Creangă pret Rumāniju*, iesnieguma Nr. [29266/03](#)

Fakti attiecībā uz pirmstiesas apcietinājuma pārskatīšanu: Prasītājam, korupcijā apsūdzētam policistam, ar militārās apgabaltiesas tiesneša lēmumu bija piemērots pirmstiesas apcietinājums. Izskatot prasītāja pārsūdzību, kam pievienojās arī prokuratūra, Augstākā tiesa atcēla nolēmumu un prasītāju atbrīvoja, jo jaunie likuma grozījumi prasīja, lai korupcijas lietās tiesas sastāvā būtu divi tiesneši. Ģenerālprokurors iesniedza protestu par kļūdu likuma piemērošanā. Augstākā tiesa paplašinātā sastāvā, piedaloties prasītājam un viņa diviem pārstāvjiem, atcēla iepriekšējo nolēmumu, noraidīja prasītāja argumentus, ka nolēmums bija pārsūdzams tikai likuma interesēs, bet ne ar mērķi to atcelt, un noteica, ka pirmstiesas apcietinājums bija pamatots – tajā pat dienā prasītājs tika apcietināts.

118. ECT Palāta 2010.gada 15.jūnija spriedumā norādīja, ka nacionālās iestādes izmantotais līdzeklis kā labot likuma interpretācijas kļūdu, proti, lūdzot atcelt šādu nolēmumu, nebija prasītājam nedz pieejams, nedz paredzams. Pirmkārt, šis līdzeklis nebija tieši pieejams pusēm, jo tikai Ģenerālprokurors varēja to izmantot. Pie tam Ģenerālprokurors hierarhijā bija augstāks par prokuru, kurš bija lūdzis pirmstiesas apcietinājuma piemērošanu un pagarināšanu. Prokuroram bija iespēja šajā jautājumā iesniegt savu viedokli šajā procesā, bet viņš to nebija darījis. Otrkārt, Ģenerālprokuroram dotās tiesības lūgt atcel galīgo nolēmumu, ja lēmums ir „pretējs likumam”, uzskatāmas par pārāk vispārīgām, lai uzskatītu šādu iejaukšanos par paredzamu. Attiecīgi, ECT Palāta uzskatīja, ka prasītāja brīvības atņemšana ar attiecīgo Augstākās tiesas nolēmumu nebija pienācīgi pamatota nacionālajā likumā, jo tā nebija atbilstoši ECTK 5.panta pirmajai daļai ierakstīta likumā, tāpēc tika konstatēts šīs ECTK normas pārkāpums.

119. Valdība argumentē, ka šajā lietā tika lemts tikai pirmstiesas apcietinājuma likumības jautājums un tāpēc atšķirībā no lietām pēc būtības, kurās tiesiskās noteiktības princips piemērojams atbilstoši ECTK 6.panta prasībām, šajā lietā tas nav attiecināms.

120. ECT attiecībā uz Valdības apgalvojumu norāda, ka tās judikatūrā attiecībā uz brīvības atņemšanu ir nostiprināts princips, ka ir jo īpaši svarīgi ievērot tiesiskās noteiktības principu. Tāpēc būtiski, lai nacionālajā likumā brīvības atņemšanas nosacījumi ir skaidri un lai likuma piemērošana ir iepriekš paredzama – lai ECTK prasītā likumība būtu nodrošināta. Likumības standarts prasa, lai likums būtu tik pietiekoši precīzs, ka ļautu personai, ja nepieciešams ar atbilstošas konsultācijas palīdzību, paredzēt attiecīgajos apstākļos adekvātā līmenī kādas var būt šīs darbības konsekvences. Šajā lietā ECT piekrīt Palātas secinājumiem, ka prasītāja apcietināšanai nebija pietiekošs pamats nacionālajā likumā attiecībā uz tā prasību būt likumīgam ECTK 5.panta pirmās daļas izpratnē.

2010.gada 21.oktobra spriedums lietā *Kormev un Karpenko pret Ukrainu*, [17444/04](#)

Faktu kopsavilkums: Novembra beigās prasītāju izsauca uz tiesas sēdi 02.12.2003. Prasītājs apgalvo, ka 31.11.2003. viņš saslima un nākamajā dienā ārsts viņam izrakstīja slimības lapu. Neskatoties uz to, ka otrais prasītājs informēja tiesu par pirmā prasītāja neierašanās iemeslu, tiesa lēma aizstāt drošības līdzekli neizvairīšanās no tiesas ar apcietinājumu. 08.12.2003. viņu arestēja, 16.12.2003. viņu nogādāja pie tiesneša, kurš noraidīja viņa lūgumu par atbrīvošanu.

Jautājums, vai brīvības atņemšana bija pamatota saskaņā ar ECTK 5.panta pirmās daļas b. un c. apakšpunktu

32. Pirmais prasītājs apgalvo, ka nacionālās tiesas lēmums atsaucas uz Kriminālprocesa kodeksa pamatojumu, kas attiecas uz apsūdzēto personu apcietināšanu.

33.–34. Valdība apgalvo, ka tā kā apcietināšana notikusi jau iztiesāšanas stadijā, tad tas ir atšķirīgi no ECTK 5.panta pirmās daļas a. apakšpunkta. Tā kā prasītājam piemērotais drošības līdzeklis bija pienākums neizvairīties no tiesas, bet viņš neieradās uz tiesas sēdi, tad šajā situācijā piemērojams ECTK 5.panta pirmās daļas b. apakšpunkts, un attiecīgi 5.panta trešā daļa šajā lietā nav piemērojama.

35.–36. ECT atgādina, ka ECTK 5.panta pirmās daļas likumības pamatgarantija ir procesa atbilstība nacionālajam likumam, tomēr, lai novērtu patvaļību, jānodrošina arī atbilstība ECTK 5.panta pirmajai daļai, kurā izsmeļoši uzskaitīti brīvības ierobežošanas iespējamie pamatojumi. Atsevišķos gadījumos var būt piemērojami 5.panta pirmās daļas vairāki apakšpunkti. Lai pārbaudītu, vai 5.panta pirmās daļas trešā daļa ir attiecināma, sākotnēji jāpārliciecinās, ka ir piemērojams 5.panta pirmās daļas c. apakšpunkts.

37. ECT norāda, ka šajā lietā pirmajam prasītājam saskaņā ar nacionālo likumu bija pienākums ierasties rajona tiesā, kurā tika skatīta viņa krimināllieta. Sekojoši tā pati tiesa, pamatojoties uz Kriminālprocesa kodeksa normām, viņam 02.12.2003. piemēroja apcietinājumu. Nav pamata uzskatīt, ka nacionālajā likumā noteiktā procedūra nebūtu ievērota.

38. ECT atzīmē, ka pirmais prasītājs bija izsaukts uz tiesu sakarā ar kriminālprocesu pret viņu. Vēl vairāk, viņu apcietināja, pamatojoties uz Kriminālprocesa kodeksa normām. Faktiski cita pamata, kā vien pret viņu ierosinātais kriminālprocess, nebija. Attiecīgi ECT secina, ka uz viņa apcietinājumu attiecināms ECTK 5.panta pirmās daļas c. apakšpunkts.

39. ECT neredz iemeslu nepieņemt Valdībai, ka arī b. apakšpunkts ir attiecināms uz šo lietu. Tomēr, tā kā c. apakšpunkts ir piemērojams, ECT pārbaudīs, vai 5.panta trešās daļas garantijas ir nodrošinātas.

Jautājums, vai ECTK 5.panta trešās daļas garantijas ir nodrošinātas

40. Pirmais prasītājs norāda, ka viņš nav „nekavējoties nodots tiesnesim”. Viņaprāt tas, ka lēmumu par apcietinājumu pieņēma tiesa, neatbrīvo tās no ECTK 5.panta trešās daļas pienākuma – nekavējoties pēc apcietināšanas nodot tiesnesim.

41. Valdība neargumentējot norāda, ka viņš ir nekavējoties nodots tiesnesim.

42.–44. ECT norāda, ka ECTK 5.panta trešā daļa aizdomās par kriminālsodāmu nodarījumu arestētajām vai aizturētajām personām nodrošina aizsardzību pret patvaļīgu vai nepamatotu brīvības atņemšanu (*Aquilina pret Maltu* [LP], § 47).

ECTK 5.panta trešā daļa mērķis ir nodrošināt pienācīgu un automātisku tiesas kontroli pār policijas vai administratīvo aizturēšanu – ECTK 5.panta pirmās daļas c. apakšpunkts (*Aquilina pret Maltu* [LP], §§ 48-49).

ECT ir norādījusi, ka ECTK 5.panta trešajai daļai ir gan procesuālās, gan materiāltiesiskās prasības. Procesuālās prasības uzliek pienākumu „varas pārstāvim” pašam uzklaustīt indivīdu, savukārt materiāltiesiskās prasības uzliek viņam pienākumu izvērtēt pierādījumus gan par, gan pret aizturēšanu un izlemt par pamatotu aizturēšanu vai attiecīgi - atbrīvošanu (*Schiesser pret Šveici*, § 31).

45. Šajā lietā prasītāju jau sākotnēji apcietināja, pamatojoties uz tiesas lēmumu. Tā ECT jāpārbauda, vai šāda tiesas iesaiste ir pietiekoša, lai nodrošināta, ka ievērota ECTK 5.panta trešā daļa.

46.–48. ECT uzskata, ka, pirmkārt, pat sākotnēja tiesas iesaiste neatbrīvo no pienākuma nodot tiesnesim; cita izpratne būtu pretēja normas tekstam, proti, ka justīcijas pārstāvim persona jāuzklausa nekavējoties un personīgi. Konkrētajā lietā pirmais prasītājs neieradās tiesā, kad arī tika pieņemts lēmums par viņa arestu. Tas pats par sevi nav ECTK 5.panta trešās daļas pārkāpums (*Harkmann pret Igauniju* (1.03.2005. lēmums)). Tomēr ECT uzskata, ka pirmajam prasītājam nebija iespēja pēc viņa faktiskās aizturēšanas tiesai norādīt uz argumentiem pret viņa apcietināšanu. ECT atzīmē, ka pirmo prasītāju, pirms viņa apcietinājumu izskatīja tiesa, turēja apcietinājumā astoņas dienas – šāds termiņš nav atbilstošs „ātri” (nekavējoties) ECTK 5.panta trešās daļas izpratnē. Tādejādi tiek konstatēts pārkāpums.

2009.gada 9.jūlija spriedums [Lielā palāta] lietā *Mooren pret Vāciju*, iesnieguma Nr. [11364/03](#)

(i) Principu atkārtojums

72. Kad izlemjams jautājums par „likumību”, ieskaitot jautājumu, vai „process atbilda likumā noteiktajam”, ECTK pēc būtības norāda uz nacionālo likumu un prasa, lai gan materiāltiesiski, gan procesuāli tas būtu ievērots. Tomēr atbilstība nacionālajam likumam nav pietiekoša: ECTK 5.panta pirmā daļa papildu prasa lai indivīds jebkurā brīvības atņemšana gadījumā tiktu pasargāts no patvaļas. ECT šajā sakarā vēl pārbauda, vai nacionālais likums pats par sevi atbilst ECTK, ieskaitot tajā norādītos vai netieši paustos vispārējos principus, jo īpaši tiesiskās noteiktības principam.

(α) Princips, kā pārbaudīt atbilstību nacionālajam likumam

73. Lai gan visupirms nacionālās iestādes un tieši tiesas ir tās, kuras interpretē un piemēro nacionālo likumu, tā kā ECTK 5.panta pirmās daļas pārkāpumu veido nacionālā likuma pārkāpums – tad ECT jāpārbauda, vai nacionālais likums ir ievērots.

74. ECT nesēnā judikatūrā ir paskaidrojusi, ka ne katra apcietinājuma lēmumā konstatētā kļūda padara piemēroto apcietinājumu par prettiesisku ECTK 5.panta pirmās daļas izpratnē.

Apcietinājums parasti ir likumīgs, ja to pamato tiesas nolēmums. Augstākas tiesu instances vēlāk konstatētais, ka zemāka instance bija kļūdījusies likumā, obligāti retrospektīvi neietekmēs attiecināmā perioda derīgumu (piemēram, *Benham pret Apvienoto Karalisti* [LP], § 42; *Douiyeb pret Nīderlandi* [LP], § 45; *Minjat pret Šveici*, § 41, un *Khudoyorov pret Krieviju*, § 128)

75. Nesēnajā judikatūrā ECT, atsaucoties uz Anglijas tiesībās veiktu līdzīgu nošķiršanu, attīstījusi apstākļu izklāstu, kādos apcietinājums saglabā tiesiskumu ECTK 5.panta pirmās daļas izpratnē: nodalot ex facie nederīgus apcietinājuma lēmumus, piemēram, situācijā, kad tiesa ir pārsniegusi tās jurisdikciju (*Marturana pret Itāliju*, § 78) vai kad ieinteresētā persona nav pienācīgi aicināta uz tiesu (*Khudoyorov pret Krieviju*, § 129; un *Liu pret Krieviju*, § 79), no apcietinājuma lēmumiem, kuri prima facie ir derīgi un spēkā esoši, ja vien tos vēlāk nav

atcēlusi augstāk stāvoša tiesa. Apcietinājuma lēmums uzskatāms par ex pacie nederīgu, ja defekts ir tāds, kas uzskatāms par ECT izņēmuma izpratnē definētu „būtisku un acīmredzamu neatbilstību” (salīdzinājumam, *Liu pret Krieviju* § 81, *Garabayev pret Krieviju*, § 89, un *Marturana pret Itāliju*, § 79). Attiecīgi, ja vien netiek konstatēta būtiska un acīmredzama neatbilstība, kļūdas apcietinājuma lēmumā var tikt labotas nacionālajā apelācijas vai pārskatīšanas instancē.

(β) Prasītā nacionālā likuma kvalitāte

76. ECT jāpārliciecinās, ka nacionālais likums pats par sevi atbilst ECTK, ieskaitot tajā ietvertos (tieši un netieši) vispārējos principus. Brīvības atņemšanas gadījumā īpaši būtisks ir vispārējais juridiskās noteiktības princips. Nosakot, ka brīvības atņemšanai jābūt likumīgai un tā piemērojama likumā noteiktajā kārtībā, ECTK 5.panta pirmā daļa ne tikai norāda uz nacionālo likumu, kā tas ir ECTK 8.–11.pantu otrajā daļā, bet arī attiecas uz „likuma kvalitāti”, prasot lai tas atbilstu tiesiskumam – konceptam, kas ietverts visās Konvencijas normās. „Likuma kvalitāte” šajā ziņā nozīmē, ka nacionālajam likumam, kas atļauj brīvības atņemšanu, jābūt pietiekoši pieejamam, precīzam un paredzamam tā piemērošanā, lai novērtu patvaļības risku.

(γ) Principi, kas noteic patvaļīgas brīvības atņemšanas saturu

77. Patvaļīga brīvības atņemšana nevar būt atbilstoša ECTK 5.panta pirmajai daļai – tādejādi paplašinot šo izpratni pāri „atbilst nacionālajam likumam” robežām. Kā rezultātā, nacionālajam likumam atbilstoša brīvības atņemšana var būt prettiesiska un attiecīgi pretrunā ECTK 5.panta pirmajai daļai. ECT gan agrāk nav formulējusi vispārēju definīciju nacionālo iestāžu rīcībai, kas varētu atbilst „patvaļīgai” ECTK 5.panta pirmās daļas izpratnei, no tiesu prakses secināmi šādu lietu atslēgas principi. Pie tam ir skaidrs no tiesu prakses, ka patvaļības saturs ECTK 5.pantā zināmā mērā atšķirsies atkarībā no vērtējamā brīvības atņemšanas veida (*Saadi pret Apvienoto Karalisti* [LP], §§ 67-68).

78. Viens vispārējais princips, kas nodibināts tiesu praksē, ir, ka brīvības atņemšana būs „patvaļīga” neatkarīgi no atbilstības nacionālā likuma burtam gadījumā, ja nacionālās iestādes būs rīkojušās ļaunā ticībā vai maldinājušas (salīdzinājumam, *Bozano pret Franciju* § 59, un *Saadi pret Apvienoto Karalisti* [LP], § 69) vai ja nacionālās iestādes nepamatoti nav mēģinājušas pareizi piemērot pareizo likumu (*Benham pret Apvienoto Karalisti* [LP], § 47; *Liu pret Krieviju* § 82; un *Marturana pret Itāliju*, § 80).

79. Pie tam, ECTK 5.panta pirmās daļas c. apakšpunkta gadījumā, nolēmuma par apcietinājuma piemērošanu pamatojums var būt noteicošs izlemjot „patvaļības” esamību. ECT ir uzskatījusi, ka apcietinājuma piemērošanas bez norādīta pamata ilgstošā laika periodā neatbilst ECTK 5.panta pirmajā daļā ietvertajai aizsardzībai pret patvaļu (*Stasaitis pret Lietuvu*, § 67; *Nakhmanovich pret Krieviju*, § 70; un *Belevitskiy pret Krieviju*, § 91). Pretēji tam, ECT ir atzinusi, ka brīvības atņemšana nav patvaļīga, ja nacionālās tiesas ir norādījušas atbilstošu pamatojumu turpinātai turēšanai apcietinājumā (salīdzinājumam, *Khudoyorov pret Krieviju*, § 131), ja vien norādītais pamatojums nav pārlietu lakonisks un bez norādēm uz normatīvo regulējumu, kas varētu pamatot personas brīvības atņemšanu (*Khudoyorov pret Krieviju*, § 157).

80. ECT ir atzinusi ECTK 5.panta pirmās daļas c. un e. apakšpunktu sakarā, ka ātrums, kādā nacionālās tiesas pārskata (aizvieto) apcietinājuma lēmumus, kuriem beidzies izpildes termiņš vai kuri atzīti par defektīviem, ir būtisks elements pārbaudot personas brīvības atņemšanas patvaļību. Tā, ECT c. apakšpunkta sakarā uzskatīja, ka mazāk kā mēneša periods starp sākotnējā lēmuma izpildes termiņa beigām un jauna, pamatota lēmuma izdošanai pie lietas nosūtīšanas no apelācijas instances tiesas uz pirmās instances tiesu, nepadara prasītāja

apcietinājumu par patvaļīgu (*Minjat pret Šveici*, §§ 46 un 48). Pretēji tam, periods, kas ilga vairāk kā gadu no lietas nosūtīšanas no apelācijas instances pirmajai instancei, kura laikā prasītājs bija neskaidrā situācijā attiecībā uz viņa apcietinājuma pamatojumu, kopsakarā ar zemākas instances laika trūkumu izskatīt lietu, tika atzīts par patvaļīgu prasītāja brīvības atņemšanu (skatīt *Khudoyorov pret Krieviju*, §§ 136-37).

81. ECTK 5.panta pirmās daļas e. apakšpunkta kontekstā ECT ir uzskatījusi divu nedēļu intervālu starp iepriekšējā lēmuma par turēšanu psihiskajā slimnīcā spēkā esamību un atjaunojoša lēmuma taisīšanu nekādā gadījumā nevar uzskatīt par nepamatotu vai pārmērīgu un tāpēc uz šādu kavēšanos nevar attiecināt patvaļu (*Winterwerp pret Nīderlandi*, 24.10.1979, § 49). Pretēji tam, 82 dienu periods starp sākotnējā lēmuma par ievietošanu psihiskajā iestādē un šī lēmuma atjaunošanu, kā arī adekvātu drošības pasākumu lai prasītāja turēšana šajā iestādē nebūtu nepamatoti paildzināta, tika uzskatīta par neatbilstošu ECTK 5.panta pirmajai daļai lai aizsargātu indivīdu no patvaļīgas brīvības atņemšanas (*Erkalo pret Nīderlandi*, §§ 57–60 attiecībā uz 5.panta pirmās daļas a. un e. apakšpunktiem).

(ii) Šo principu piemērošana šajā lietā

82.–83. ECT konstatē, ka apcietinājuma lēmums bija formāli neatbilstošs likumam, jo nesaturēja pietiekoši detalizētus faktus un pierādījumus par prasītāja izvairīšanos no nodokļiem.

84. Tomēr, kā atzīts ECT tiesu praksē, formālā neatbilstība vien vēl nepadara apcietinājumu par prettiesisku ECTK 5.panata pirmās daļas izpratnē. ECT jāpārbauda, vai lēmuma nepilnība sasniedz „būtisku un acīmredzamu nepareizību” un tādejādi padara attiecīgo apcietinājuma periodu par prettiesisku.

85. Konkrētajā lietā runa ir par apcietinājumu periodā 25.07.2002. – 29.10.2002., pie kam jau ar 14.10.2002. apelācijas instances lēmumu tika konstatēts, ka sākotnējais apcietinājuma lēmums ir defektīvs formālu iemeslu dēļ. Tomēr tas palika spēkā. Prasītājs nesūdzas par 29.10.2002. lēmuma tiesiskumu.

86.–87. Lai noteiktu, vai 25.07.2002. lēmumā bija „būtiska un acīmredzama nepareizība”, kas to padarīja par *ex facie* nederīgu, kas attiecīgi padarītu prasītāja brīvības atņemšanu prettiesisku ECTK 5.panta pirmās daļas kontekstā, ECT vērtēs visus lietas apstākļus, tai skaitā jo īpaši, nacionālo tiesu vērtējumu. Vācijas tiesību sistēma, līdzīgi kā ECTK sistēma un vairāku citu valstu sistēmas, nodala lēmumus, kuri ir spēkā neesoši no tādiem, kuri saglabā spēku līdz to atcelšanai. ECT novērtē, ka pirmās instances tiesas jurisdikciju nebija pārkāpusi, kā arī, ka bija pamatprasības apcietinājumam – pamatotas aizdomas, ka aizdomās turētais ir izvairījies no nodokļu nomaksas un ka ir maldināšanas vai bēgšanas draudi.

88. Ir taisnība, ka, kamēr apcietinājums bija balstīts uz 25.07.2002. lēmumu, prasītāja pārstāvim nebija pieejami lietas materiāli – to ECT palāta savā spriedumā uzskatīja par ECTK 5.panta ceturtās daļas pārkāpumu. Tomēr, pretēji prasītāja viedoklim, ne tas, nedz arī citi ECTK 5.panta ceturtās daļas pārkāpumi – lai gan tas ir arī daļa no nacionālā likuma – automātiski nenozīmē ECTK 5.panta pirmās daļas pārkāpumu. ECTK 5.panta pirmā un ceturtā daļa ir atsevišķas normas un tāpēc ceturtās daļas pārkāpums automātiski neietver arī pirmās daļas pārkāpumu. attiecīgi pārkāpumi (salīdzinājumam skatīt *Winterwerp pret Nīderlandi*, § 53, un *Douiyeb pret Nīderlandi* [LP], § 57). Pat pieņemot, ka atteikums pārstāvim piekļūvi lietas materiāliem kopā ar citiem procesuāliem pārkāpumiem varētu veidot ‘būtisku un acīmredzamu nepareizību’ ECT tiesu prakses izpratnē, ECT to nesaskata šajā konkrētajā lietā. Lai gan 25.07.2002. apcietinājuma lēmums saskaņā ar nacionālo likumu būtu jābalsta uz detalizētākiem faktiem, rajona tiesa tomēr bija norādījusi izvairītās apsūdzības. To darot, tā bija uzskaitījusi komersantus, kas bija maksājuši prasītājam summas, kuras tas nebija

norādījis nodokļu iestādēm. Pie tam bija skaidrs, ka aizdomas bija pamatotas ar dokumentiem, kas atrasti pie prasītāja mājās. Tāpēc, neskatoties uz faktu, ka pārstāvim nebija dotas tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, prasītājs nevar šajos apstākļos sūdzēties, ka tas pavisam nebija informēts par pamatojumu aizdomām pret viņu.

89. Ņemot vērā visus lietas apstākļus, ECT tāpēc uzskata, ka 25.07.2002. apcietinājuma lēmums nebija „būtiski un acīmredzami nepareizs” tās tiesu prakses izpratnē tā lai būtu *ex facie* nederīgs (salīdzinājumā ar līdzīgiem apstākļiem *Minjat pret Šveici*, §§ 37–44).

90. ECT tagad pārbaudīs, vai piemērojamajam nacionālajam likumam bija atbilstoša kvalitāte, lai tas atbilstu tiesiskās noteiktības principam. Prasītājs to apstrīd būtībā, norādot divus pamatus. Pirmkārt, viņš norāda, ka nacionālās tiesas piemērotā atšķirība starp „defektīvs” un „nederīgs” nav pamatota ar Kriminālprocesa kodeksa normām. Otrkārt, viņš uzsver, ka apelācijas instances tiesas atteikums pašai izlemt jautājumu ir pretrunā Kriminālprocesa kodeksa 309.panta otrās daļas tekstam.

91. kas attiecas uz jautājumu par to, vai prasītājs varēja paredzēt, ka nacionālā tiesa uzskatīs apcietinājumu tikai par defektīvu, saglabājot tā spēku līdz jauna lēmuma par apcietinājuma atcelšanu vai piemērošanu pieņemšanai, ECT atzīmē, ka šāda atšķirība ir Vācijas tiesu tiesu praksē pastāvīgi nostiprināta. Jo īpaši, apcietinājuma lēmumi, kuros nav pietiekoši detalizēti fakti par pamatotām aizdomām un to, ka noziedzīgais nodarījums ir pastrādāts, ir pastāvīgi (vairākkārtīgi) tikuši uzskatīti par „defektīviem”, bet ne „nederīgiem”. Tāpēc prasītājam, ja nepieciešams konsultējoties ar pārstāvi, bija jāspēj paredzēt apelācijas instances tiesas secinājumi šajā jautājumā.

92. Kas attiecas uz apelācijas instances tiesas lēmumu, kad tajā konstatēta problēma, nodot jautājumu izlemšanai zemākas instances tiesai, ECT piekrīt, ka tas noticis pretrunā Kriminālprocesa kodeksa 309.panta otrajai daļai, kas noteic, ka apelācijas instancei pašai jāpieņem nepieciešamie lēmumi pēc būtības, Tomēr savā tiesu praksē apelācijas instances tiesas ir ieviesušās zināmas robežās. Jo īpaši, lietās līdzīgās šai, kurās tās uzskata, ka aizdomu pamatojums bija jānorāda izvērstāk un kurās prokuratūra ir atteikusi piekļuvi lietas materiāliem, tās izņēmuma kārtā lēmušas, ka būtu leģitīmi un tiesvedības labākajās interesēs tā vietā, lai pieņemtu savu lēmumu pēc būtības – nodot lietu rajona tiesai.

93. ECT uzskata, ka kopumā tiesiskās noteiktības princips var tikt kompromitēts, ja nacionālās tiesas ievieš tiesu praksē izņēmumus, kuri ir pretrunā likuma normai. Tāpēc šāda iespēja jāpiemēro minimāli. Tomēr konkrētajā lietā, apelācijas instances tiesa, nosūtot lietu rajona tiesai, īpaši atsaucās uz citu apelācijas instances tiesu nolēmumiem līdzīgās lietās. Šajā situācijā, ECT samierinās, ka prasītājam bija paredzams, ka lietas nosūtīšanas laikā līdz nākamajam nolēmuma apcietinājums turpināsies. Tādejādi piemērojamās nacionālās tiesību normas, kā tās interpretējušas nacionālās tiesas, atbilst tiesiskajai noteiktībai.

94. ECT arī jāsamierinās, ka prasītāja brīvības atņemšana, neskatoties uz atbilstību nacionālajam likuma, nebija patvaļīga un attiecīgi neatbilstoša ECTK. Šajā sakarā ECT norāda, ka nacionālās tiesas piemēroja atbilstošo likuma normu saskaņā ar iedibinātu tiesu praksi. Vēl vairāk, lai gan 25.07.2002. apcietinājuma lēmumam saskaņā ar nacionālo likumu bija jābūt pamatotam ar detalizētākiem faktiem, pirmās instances tiesa, atsaucoties uz piemērojamajām tiesību normām, norādīja noziedzīgo nodarījumu, par kuru prasītāju pamatoti turēja aizdomās, ieskaitot tā izdarīšanas laiku un vietu, un aresta pamatojumu. Tālāk bija skaidrs, ka aizdomas pret prasītāju ir balstītas uz dokumentiem, kurus izņēma prasītāja mājā – tā, ka prasītājs nebija pilnīgi neziņā par pierādījumiem, uz kuriem balstās tiesa. Rajona tiesa tādejādi jau sākotnēji norādīja vismaz dažus pamatus.

95. ECT ir atzinusi, ka būtisks faktors, lai pārbaudītu patvaļu, ir arī ātrums, kādā defektīvais nolēmums tiek pārskatīts. Šajā lietā ECT secina, ka pārskatīšana veikta 15 dienu laikā; šajā periodā prasītājs tikai daļēji zinājis, uz kāda pamata balstīts viņa apcietinājums, lai gan apelācijas instance ir skaidri norādījusi, ka tā uzskata apcietinājumu pēc būtības par attaisnojamu.

96. Neskatoties uz iepriekš izteiktām bažām, tehniski pašu nodošanu zemākai instancei detalizētai faktu noskaidrošanai un pierādījumu pārbaudei, ECT kā tādu neatzīst par prettiesisku (*Minjat pret Šveici*, §§ 47-48). Situācijā kā šajā lietā, labums nolietas nosūtīšanas zemākas instances tiesai var atsvērt kavēšanās dēļ radušos neērtību, pie tam var pat novērst nevajadzīgu kavēšanos. Tā, pirmkārt, lietas nosūtīšana var ļaut tiesai, kura pārzina lietas materiālus, labāk zina aizdomās turētā personīgo situāciju un lietas izmeklēšanas gaitu, efektīvāk labot sākotnējā lēmuma defektus. Pie tam apelācijas instances tiesa neatcēla zemākas instances tiesas nolēmumu, bet norādīja – kā izvairīties no kļūdām nākotnē. Tas palīdz uzlabot tiesu darbību ilgtermiņā. Otrkārt, bija nepieciešams nozīmēt tiesas sēdi, kurā piedalītos prasītājs (kuru pārstāvēja pārstāvis), prokurors un nodokļu administrācijas pārstāvis, lai vismaz mutiski iepazīstinātu prasītāju ar pierādījumiem pret viņu – tas prasīja praktisku darba organizāciju. Šajos apstākļos, lēmums nodot lietu faktiski, iespējams, ļāva izvairīties no kavēšanās, jo no procesa perspektīvas varētu būt pat ātrāk lietu nodot atkārtotai izlemšanai par apcietinājumu, nekā apelācijas instances tiesai pašai izlemt. Nobeigumā, saskaņā ar nacionālo likumu, rajona tiesai bija noteikts laika ierobežojums lēmuma pieņemšanai. Kopumā ECT saskaņā ar savu tiesu praksi uzskata, ka arī laiks, kas pagājis no apelācijas instances tiesas nolēmuma taisīšanas līdz jaunam lēmumam, nepadarīja prasītāja apcietinājumu par prettiesisku.

97.–98. Ņemot vērā iepriekš minēto, ECT secina, ka ECTK 5.panta pirmās daļas kontekstā prasītāja apcietinājums bija likumīgs un atbilstošs likumā noteiktajām procedūrām. Tāpēc nav ECTK 5.panta pirmās daļas pārkāpums.

2007.gada 27.februāra spriedums lietā *Nestak pret Slovākiju*, iesnieguma Nr. [65559/01](#)

ECT atgādina, ka arestētajai vai aizturētajai personai ir tiesības uz tās brīvības atņemšanas „likumības” materiāltiesisku un procesuālu pārbaudi, atbilstoši ECTK. Tas nozīmē, ka kompetentajai tiesai jāpārbauda ne tikai lēmuma pieņemšanas atbilstība procesuālajiem likumiem, bet arī pamatotība aizdomā, kuras ir aresta pamatā, un aresta un tam sekojošās brīvības atņemšanas mērķa likumība. Tiesai, kas izskata apelāciju par apcietinājumu, jānodrošina tiesvedības procesa garantijas. Procesam jābūt sacīkstes formā, tam vienmēr jānodrošina vienādas pušu, prokurora un apcietinātās personas, procesuālās tiesības. Gadījumos, kad uz personas brīvības atņemšanu attiecas ECTK 5.panta pirmās daļas c. apakšpunkts, jānodrošina tiesas sēde. Lai gan ECTK 5.panta ceturtais daļas kontekstā nav obligātas visas ECTK 6.panta pirmās daļas garantijas civilajai vai kriminālajai tiesvedībai, tomēr tai jābūt tiesvedības raksturam un jāsniedz šādai brīvības atņemšanai nepieciešamās garantijas (81.rindkopa). Konkrētajā lietā ECT atzīst ECTK 5.panta ceturtais daļas pārkāpumu, jo prasītāja apcietinājuma pagarinājumus (dažus) un sekojošās pārsūdzības izskatīja tiesa, nepieaicinot prasītāju vai viņa pārstāvi, bet ļaujot piedalīties prokuratūras pārstāvim.

2006.gada 11.jūlija spriedums lietā *Harkmann pret Igauniju*, iesniegums Nr. [2192/03](#)

Sākotnēji prasītājs iesniedzis sūdzības, ka to piekāvušas četras personas, tai skaitā divi policisti. Prokuratūra atteica kriminālvajāšanu. Pēc tam šīs četras personas iesniedza sūdzības par nepatiesu apsūdzēšanu. Turpmākajos gados, kad izsaukts uz policiju, prasītājs neieradās. Vairākkārt viņu centās atvest, bet nesekmīgi, jo viņš nebija sastopams norādītajā adresē. Dažreiz viņu atrada, tad viņš atteicās iepazīties ar apsūdzībām, kā arī atteicās parakstīties par drošības līdzekli – neatstāt dzīvesvietu. Izmeklēšanu nācās pagarināt, jo prasītājs atsaucās uz savu slimību. 28.11.2001. viņu atgādāja uz policiju, kur viņš attiecās parakstīties par iepazīšanos ar lietas materiāliem. 17.01.2002. tiesa pieņēma skatīšanai lietu un atstāja spēkā drošības līdzekli – neatstāt dzīvesvietu. Tiesu nozīmēja 26.03.2002. 24.03.2002. Prasītājs informēja tiesu, ka ir slim, lūdza atlikt tiesu. Jauna lietas izskatīšana tika nozīmēta 13.06.2002., tiesa uzdeva policijai atgādāt tiesājamo. Policija viņu tajā dienā nevarēja atrast. Tiesu atlika uz 30.09.2002., atkal uzdeva policijai viņu atvest. 30.09.2002. atkal policija viņu nevarēja atrast. Tiesājamā nozīmētais aizstāvis, prokurors un viens no cietušajiem bija ieradušies tiesā. Tiesa atlika lietu un izlēma, ka tiesājamais bēguļo – tāpēc, kad atrast, jāliek apcietinājumā un tad jānozīmē jauna tiesas diena. 02.10.2002. prasītāju ielika apcietinājumā, viņš iesniedza sūdzību par apcietinājumu 05.10.2002., bet tiesa to saņēma 10.10.2002. 17.10.2002. lietu atkal atlika, jo prasītājs un viņa aizstāvis nebija iepazīnušies ar lietas materiāliem. Prasītājs solīja turpmāk uz tiesu nākt, tāpēc drošības līdzekli mainīja uz dzīvesvietas neatstāšanu. Arī turpmāk viņš uz tiesām nenāca, arī uz psihiatru ekspertīzēm neieradās. Beigās viņš tika atzīts par vainīgu, tomēr par nepieskaitāmu un bez bīstamības sabiedrībai vai sev.

36. ECT atgādina, ka ECTK 5.panta trešā daļa aizdomās par kriminālsodāmu nodarījumu arestētajām vai aizturētajām personām nodrošina aizsardzību pret patvaļīgu vai nepamatotu brīvības atņemšanu (*Aquilina pret Maltu* [LP], § 47).

ECTK 5.panta trešā daļa mērķis ir nodrošināt pienācīgu un automātisku tiesas kontroli pār policijas vai administratīvo aizturēšanu – ECTK 5.panta pirmās daļas c. apakšpunkts (*Aquilina pret Maltu* [LP], §§ 48–49).

ECT ir norādījusi, ka ECTK 5.panta trešajai daļai ir gan procesuālās, gan materiāltiesiskās prasības. Procesuālās prasības uzliek pienākumu „varas pārstāvim” pašam uz klausīt indivīdu, savukārt materiāltiesiskās prasības uzliek viņam pienākumu izvērtēt pierādījumus gan par, gan pret aizturēšanu un izlemt par pamatotu aizturēšanu vai attiecīgi – atbrīvošanu (*Schiesser pret Šveici*, § 31).

37. Atšķirībā no citām lietām, ar kurām nācies nodarboties ECT, šajā lietā prasītāja apcietinājumu jau no sākuma bija izlēmusi tiesa. ECT jāpārbauda, vai justīcijas iesaiste ir pietiekoša lai nodrošinātu, ka ECTK 5.panta trešā daļa ir ievērota.

38. ECT norāda, ka, pirmkārt, ECTK 5.panta trešā daļa prasa lai personu pēc tās aresta vai aizturēšanas pienācīgā veidā nogādā pie tiesneša vai cita justīcijas pārstāvja. Normas teksts neparedz iespējamus izņēmumus, pat arī gadījumā, ja sākotnējais apcietinājums noticis uz tiesas lēmuma pamata. Savādāks secinājums būtu pretrunā normas saturam.

ECT atgādina, ka saskaņā ar tās judikatūru, tiesas kontrolei jānodrošina noteiktas prasības. Viena no tām ir, ka varas pārstāvim pašam personīgi pirms lēmuma pieņemšanas jāuzklausā persona. Konkrētajā lietā prasītājs atšķirībā no sava advokāta izvēlējās neierasties uz tiesas sēdi, kurā tika skatīts jautājums par viņa arestu. Šis fakts pats par sevi nerada ECTK 5.panta trešās daļas problemātiku, jo ECTK nevar piemērot tā, ka par personas arestu nevarētu lemt, ja šī persona izvairās no ierašanās tiesā (*Harkmann pret Igauniju* (01.03.2005. lēmums). Tomēr ECT secina, ka, neskatoties uz iestāžu pienākumu, kas izriet no ECTK 5.panta trešās

daļas dot iespēju tikt uzklausītam, prasītājam nebija iespējams iesniegt savus argumentus pret apcietinājuma piemērošanu pēc faktiskās aizturēšanas 02.10.2002.

39.–40. ECT atzīmē, ka prasītājs tika atbrīvots pēc tiesas sēdes lietā pēc būtības – 17.10.2002., tas ir, pirms tika pārbaudīta viņa apcietināšanas pamatotība, proti, 15 dienām, kas neatbilst „nekavējoties”. Attiecīgi ir noticis ECTK 5.panta trešās daļas pārkāpums.

2004.gada 20.janvāra spriedums lietā *G.K. pret Poliju*, iesnieguma Nr. [38816/97](#)

85. ECT papildus norāda, ka visa pirmstiesas apcietinājuma laikā iestādes neapsvēra iespēju piemērot prasītājam citu drošības līdzekli – drošības naudu vai policijas uzraudzību, kas paredzēta Polijas likumā, lai nodrošinātu pienācīgu kriminālprocesu.

Šajā sakarā ECT norāda, ka ECTK 5.panata trešā daļa uzliek pienākumu iestādēm, kad tās lemj jautājumu par personas paturēšanu apcietinājumā vai atbrīvošanu, apsvērt alternatīvus pasākumus, kas nodrošinātu personas ierašanos tiesā. Šī norma ne tikai noteic, ka persona „ir tiesājama saprātīgās laika robežās vai iztiesāšanas laikā atbrīvojama”, bet arī paredz, ka „atbrīvošana var būt nosacīta, piemērojot līdzekļus, kas nodrošina personas ierašanos tiesā”.

Ņemot vērā, ka prasītāja tiesa ilgu laiku nevarēja sākties no prasītāja uzvedības neatkarīgu iemeslu dēļ, iestādēm bija jāpiemēro alternatīvi pasākumi vai vismaz lēmumos jāizskaidro, kāpēc citi līdzekļi nenodrošinātu raitu tiesvedības norisi.

86. Šajos apstākļos ECT secina, ka strīdus lēmumos norādītie pamati nav pietiekoši lai pamatotu, ka prasītājs tika turēts apcietinājumā 3 gadus un 17 dienas – attiecīgi ir ECTK 5.panta trešās daļas pārkāpums.